

כתובה דאורייתא או דרבנן

שמות פרק כב, טו-טז

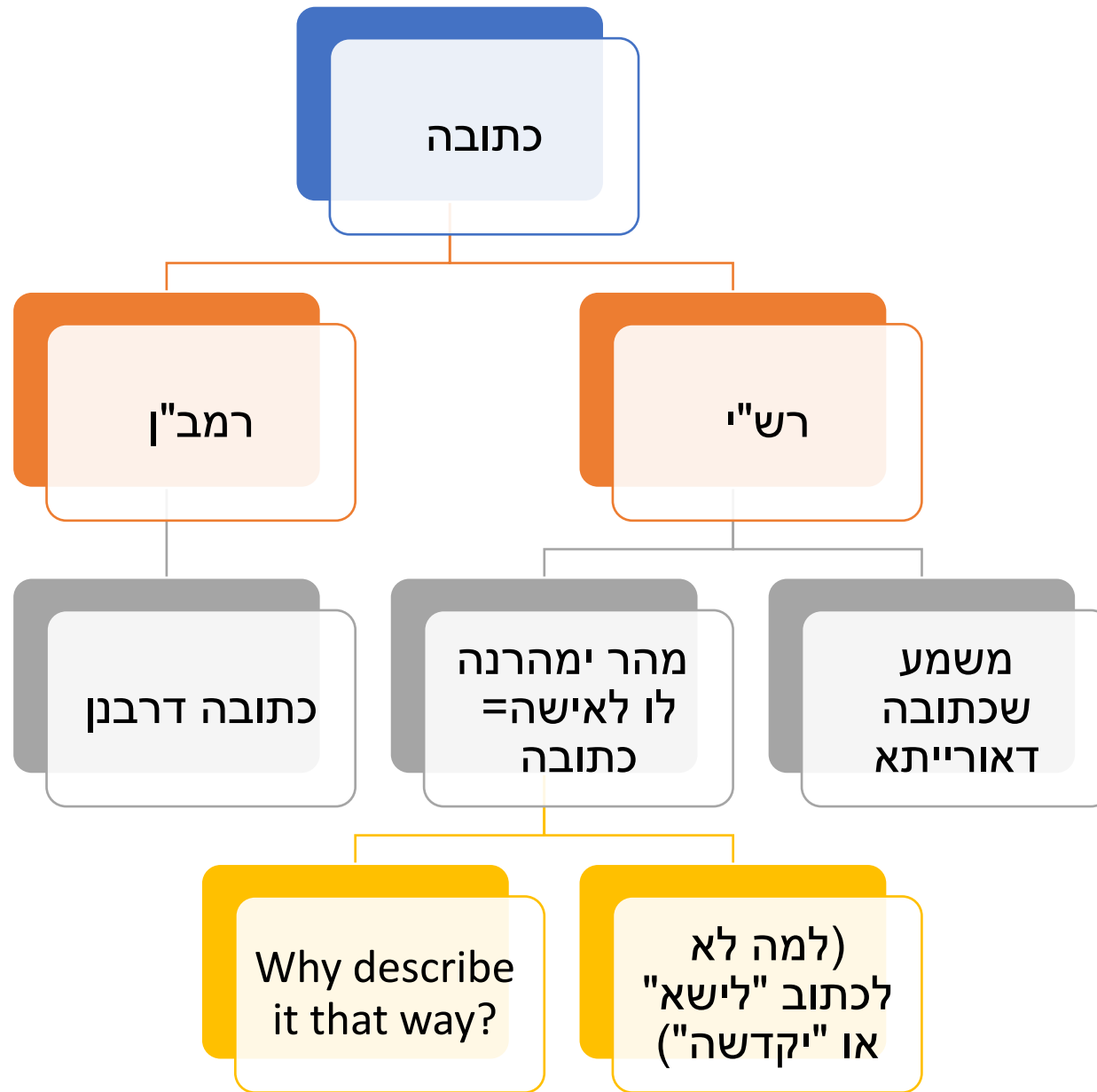
(טו) וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה:

רש"י שמות פרק כב

מהר ימהרנה - יפסוק לה מוהר כמשפט איש לאשתו, שכותב לה כתובה וישאנה:

רמב"ן שמות פרק כב

ומה שפירש הרב במהר ימהרנה לו שיפסוק לה מהר כמשפט איש לאשתו שכותב לה כתובה, אינו אמת שהמפתה אם ישאנה אינו נותן קנס, ואם יגרשנה אחר הנשואין אין לה עליו כלום מן התורה, **שהכתובה מדברי סופרים הוא. אבל פירוש מהר השלוחים שאדם משלח לארוסתו כלי כסף וכלי זהב ובגדים לצרכי החופה והנשואין, והם הנקראים סבלונות בלשון חכמים.** וכך אמרו מוהרי הדרי (ב"ב קמה א). ואונקלוס אמר בהרבו עלי מאד מוהר ומתן (בראשית לד יב) אסגו עלי לחדא מוהרין ומתנן, ולא היה נודר להם לכתוב לה כתובות הרבה מאד, אבל המהר סבלונות כמו שפירשתי:

רש"י - כתובה כקו התפר בין אישות לפילגשות

בראשית פרק כה פסוק ו

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ
קדם:

רש"י בראשית פרק כה פסוק ו

(ו) הפילגשים - חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים בכתובה,
פילגשים בלא כתובה, כדאמרינן בסנהדרין (כא א) בנשים ופילגשים דדוד:

גירסא שלנו בסנהדרין – "פלגשים בלא כתובה ובלא קידושין"

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד א

מאי נשים ומאי פלגשים? - אמר רב יהודה אמר רב: נשים, בכתובה ובקידושין, פלגשים - בלא כתובה ובלא

קידושין.

רמב"ן בראשית פרק כה פסוק ו

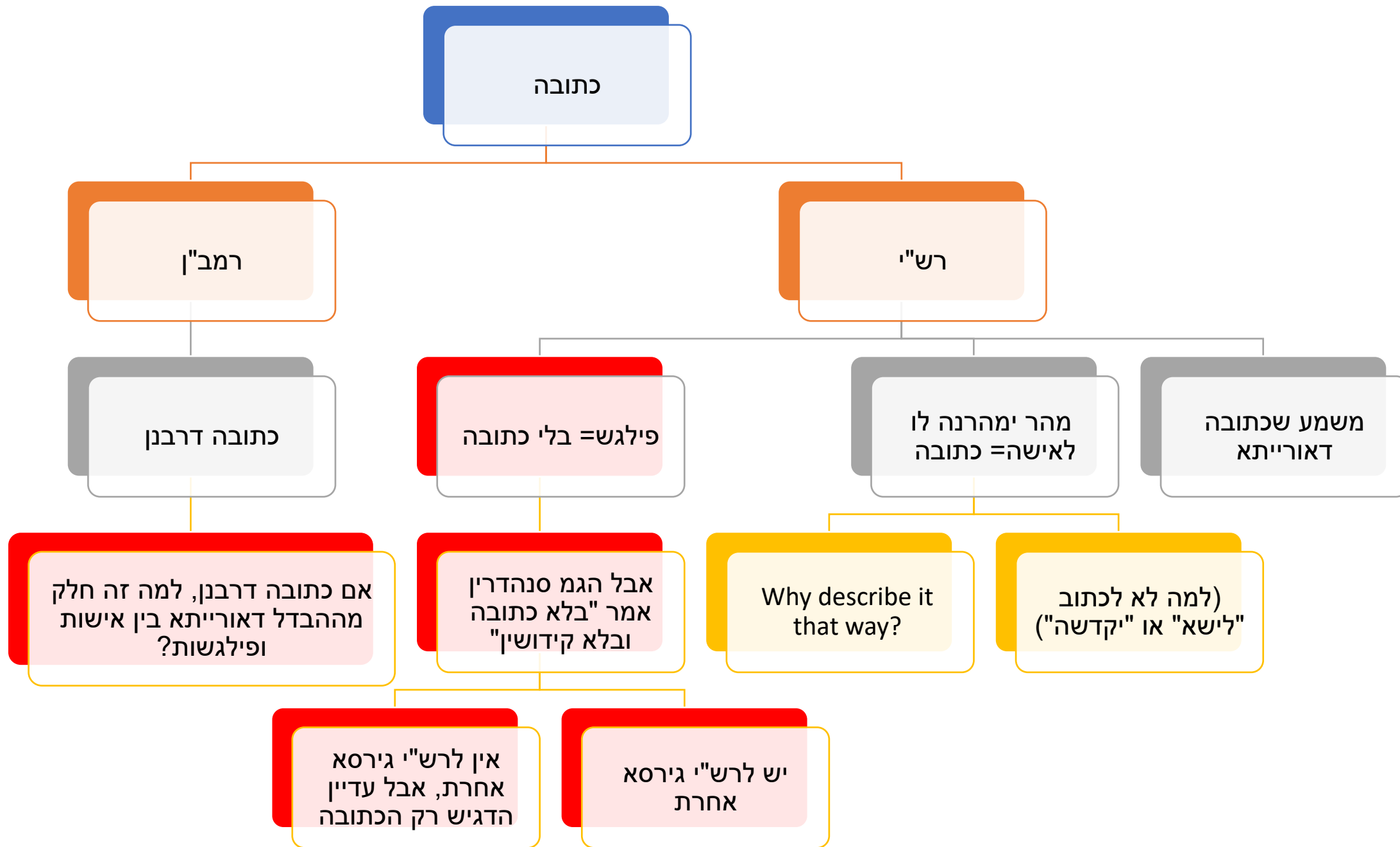
ורש"י כתב נשים בכתובה, פילגשים שלא בכתובה כדאמר בנשים ופילגשים דדוד בסנהדרין (כא א). ואין הדבר כן,

כי לא תקרא פילגש אלא כשהיא בלא קדושין, כי הכתובה מדברי סופרים, והגירסא בסנהדרין פילגש בלא

כתובה וקדושין. אבל אפשר שגם בני נח כאשר ישאו להם נשים כמשפטן בבעילה היו נוהגים לכתוב להן מהר

ומתן, ואשר רצונה שתהיה להם פילגש וישלח אותה כאשר ירצה ולא יהיו בניה בנוחלים את שלו, לא היה

כותב לה כלום. ועל דעת רבותינו (ב"ר סא ד) שהיא הגר, הנה היא פילגש ודאי:

כתובה

רמב"ן

רש"י

כתובה דרבנן

פילגש = בלי כתובה

מהר ימהרנה לו לאישה = כתובה

משמע שכתובה דאורייתא

אם כתובה דרבנן, למה זה חלק מההבדל דאורייתא בין אישות ופילגשות?

אבל הגמ סנהדרין אמר "בלא כתובה ובלא קידושין"

Why describe it that way?

(למה לא לכתוב) "לישא" או "יקדשה"

אין לרש"י גירסא אחרת, אבל עדיין הדגיש רק הכתובה

יש לרש"י גירסא אחרת

רמב"ם - חלק מהגדרת פילגש מדאורייתא - שאין לה כתובה (משמע כתובה דאורייתא)

רמב"ם הלכות מלכים פרק ד הלכה ד

וכן {המלך} לוקח מכל גבול ישראל נשים ופלגשים, נשים בכתובה וקדושין, ופלגשים בלא
כתובה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל ההדיוט אסור
בפילגש אלא באמה העבריה בלבד אחר ייעוד,

רמב"ם - כתובה דרבנן

רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ז

וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואחר כך יהיה מותר באשתו....

וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה.

רמב"ם - מצווה דאורייתא לישא בכתובה, ואיסור ביאה
בלי כתובה.

רמב"ם הלכות אישות הקדמה

הלכות אישות. יש בכללן ארבע מצות, שתי מצות עשה, ושתי מצות לא
תעשה. וזה הוא פרטן: (א) לישא אשה בכתובה וקידושין. (ב) שלא תבעל
אשה בלא כתובה וקידושין. (ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה. (ד) לפרות
ולרבות ממנה. וביאור מצות אלו בפרקים אלו.

איסור קדישה- בלי כתובה

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שנה

והמצוה השנ"ה היא שהזהירנו שלא לבא על אשה בלא כתובה ובלא קדושין

והוא אמרו ית' (שם) לא תהי' קדשה מבנות ישראל.

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שנה

כתב הרב והמצוה שלש מאות וחמשים וחמש שנמנענו מלבעול בלא כתובה וקדושין והוא אמרו ית' לא תהיה קדשה מבנות ישראל ושאר דברי הרב. והנה זה הלאו על כל פנים לאו שבמנין הוא. וכבר הטיב הרב בפשטו באל תחלל את בתך להזנותה, אבל דברו בכתובה וקדושין אינו אמת. שהכתובה אינה מן התורה כלל והקדושין מצוה וקניין באשה. אבל אנחנו התנינו (ש"ה קיו - כ. ובפיה"ת) בענין הלאו הזה שתהיה המניעה בביאה אסורה שאין קדושין תופסין בהן.

מגילת אסתר מצות לא תעשה שנה

**נראה לי שהנכון כדברי הרב שהבועל בלא כתובה וקדושין לוקה שהרי בפ"ק
דכתובות (דף י') אמר ר"ג שכתובת בתולה דאורייתא והלכה כמותו כאשר פסקו
התוס' שם. ומיהו ראיתי שהרב בחבורו הגדול בריש הלכות אישות לא כתב שם
רק הבועל בלא קדושין לוקה משמע שבעילה בלא כתובה אין בה מלקות לפי שהוא
פוסק כמאן דאמר דכתובה דרבנן, וכן כתב בפרק י' מהל' אישות שחכמים הם
שתקנו כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה**

שיטת הרמב"ם - אישות אחר מתן תורה

רמב"ם – אישות קודם ואחר מתן תורה

רמב"ם הלכות אישות פרק א

הלכה א- **קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר +דברים כ"ב+ כי יקח איש אשה ובא אליה.**

הלכה ב- **וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם, ובאחד משלשה דברים האשה נקנית...**

הלכה ד- **קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובועל אותה על אם הדרך והולך לו, וזו היא הנקראת קדשה, משנתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר +דברים כ"ג+ לא תהיה קדשה מבנות ישראל, לפיכך כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה מפני שבעל קדשה.**

השגת הראב"ד שם

קודם מתן תורה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובוועל אותה על אם הדרך והולך לו וזו היא הנקראת קדשה. א"א אין קדשה אלא מזומנת והיא המופקרת לכל אדם אבל המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה לא מלקות ולא איסור לאו והיא הפילגש הכתובה, ובעלי הלשון דורשין פילגש מלה הפוכה ומורכבת בפי שגל עומדת לפרקים למשגל משמשת את הבית ופעמים למשכב, ויש ספרים שכתוב בהם (סנהדרין כא) פילגשים קדושין בלא כתובה, מ"מ אין איסור לאו אלא במזמנת עצמה לכל אדם, שאם כדבריו מפתה היאך משלם עליה ממון והלא לוקה עליה אלא ודאי משהוצרכה לפיתוי אינה קדשה. +

Torah Ishus is Defined by Commitment

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נד עמוד ב

/מתני'/. אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה - יוסיף.
נתארמלה או נתגרשה, בין מן הארוסין בין מן הנשואין - גובה את הכל; רבי אלעזר בן עזריה אומר: מן
הנשואין - גובה את הכל, מן האירוסין - בתולה גובה מאתים, ואלמנה מנה, שלא כתב לה אלא על מנת
לכונסה. **רבי יהודה אומר:** אם רצה, כתב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה,
ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז; **רבי מאיר אומר:** כל הפוחת לבתולה ממאתים,
ולאלמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נו עמוד א

טעמא {דרבי יהודה} דכתבה ליה, אבל על פה לא, אמאי? דבר שבממון הוא, ושמעינן ליה לר' יהודה דאמר:
דבר שבממון תנאו קיים! דתניא: האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה -
הרי זו מקודשת ותנאו בטל, דברי רבי מאיר, ר' יהודה אומר: בדבר שבממון תנאו קיים! **קסבר רבי יהודה:**
כתובה דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.... { עמוד ב }...ר' מאיר אומר: כל הפוחת וכו'.
כל הפוחת אפי' בתנאה, אלמא קסבר: תנאו בטל ואית לה, וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכא
דעתה, והויא לה בעילתו בעילת זנות; והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר: כל המתנה על מה שכתוב בתורה
תנאו בטל, הא בדרבנן תנאו קיים! קסבר ר' מאיר: כתובה דאורייתא.

הסבר שיטת ר"מ לפי הגמרא

פוסק כרבי מאיר, למרות שכתובה דרבנן

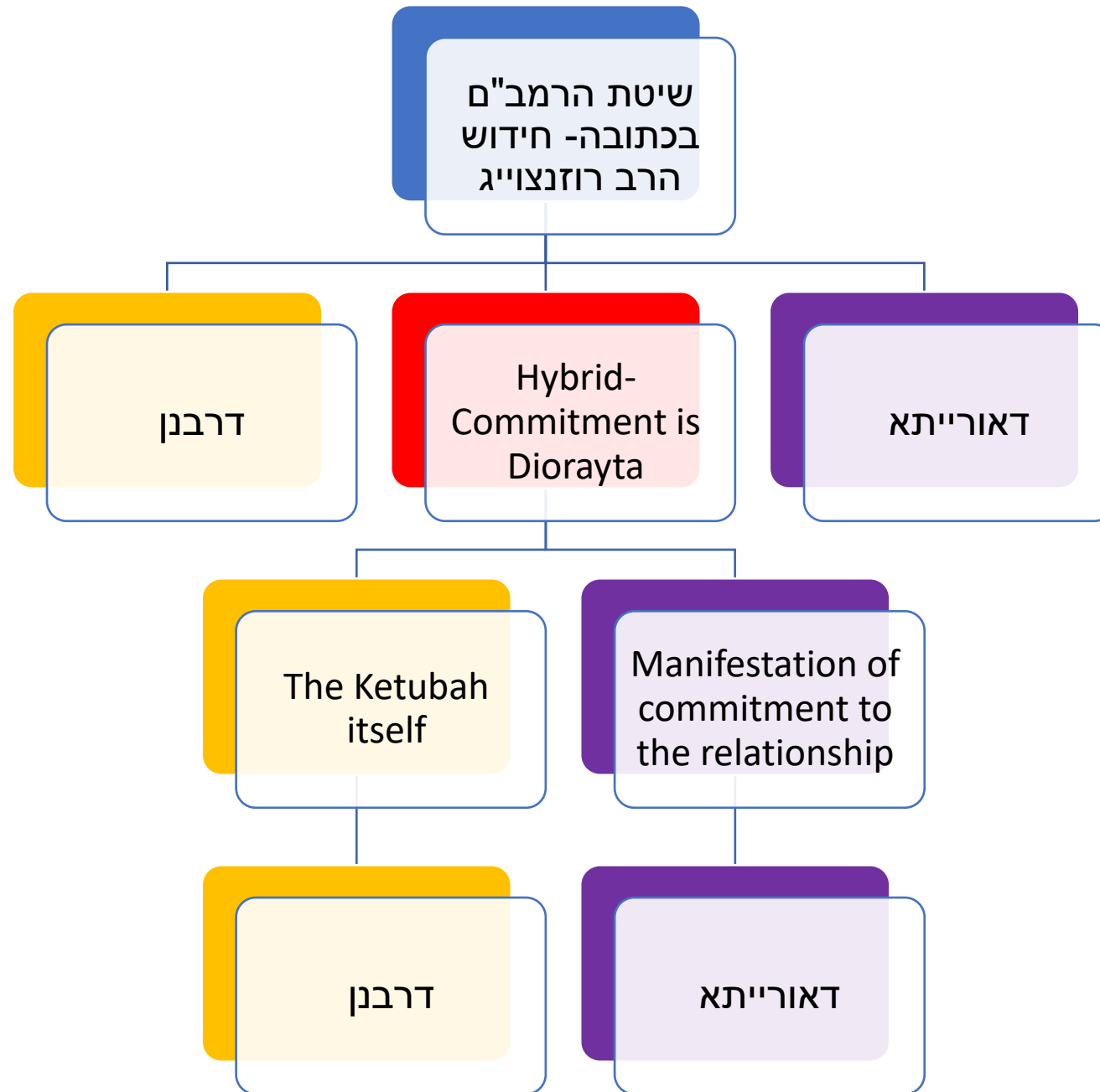
רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ט

אין פוחתין לבתולה ממאתים ולבעולה ממאה, וכל הפוחת בעילתו בעילת

זנות, אחד הכותב את הכתובה בשטר ואחד שהעידו עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאה או מאתים הרי זה מותר, וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתובתה הרי זה מותר לבעול עד שיהיה לו פנאי לכתוב.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יא עמוד א

כתובה - היינו טעמא, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

שלא תהא קלה בעיניו בשעת גירושין, או כמגדיר את האישות?

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יא עמוד א

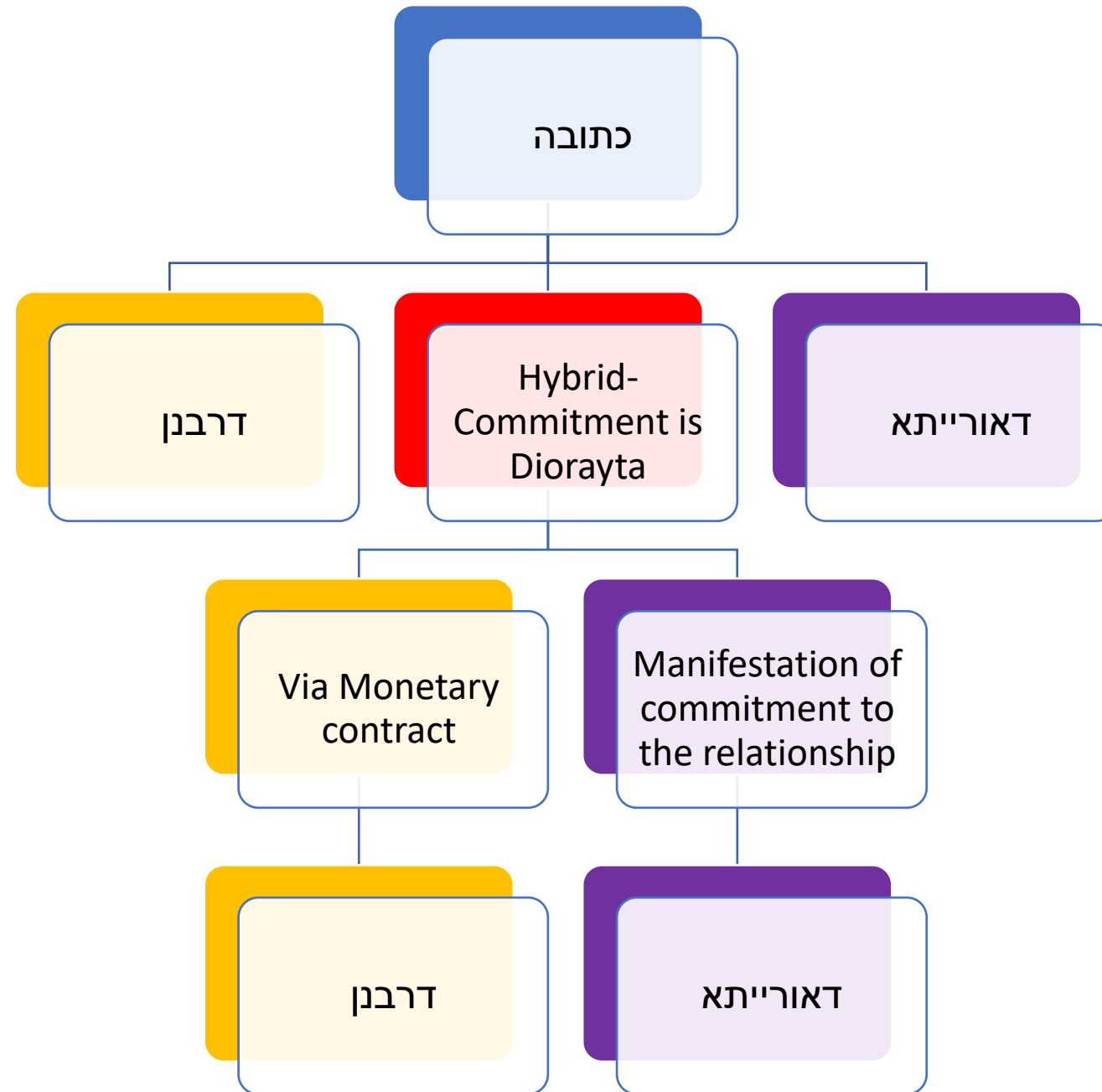
כתובה - היינו טעמא, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף י עמוד א

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר: חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים, ולא למנה מנה, והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי - נאמן. א"כ, מה הועילו חכמים בתקנתם? אמר רבא: חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. תנא: **הואיל וקנס חכמים הוא**, לא תגבה אלא מן הזיבורית. **קנסא - מאי קנסא? אלא אימא: הואיל ותקנת חכמים הוא**, לא תגבה אלא מן הזיבורית.

רש"י מסכת כתובות דף י עמוד א- [מאי קנסא - כלומר מאי פשע דקא קנסינן ליה].

דאורייתא או דרבנן?

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף י עמוד א

רבן שמעון בן גמליאל אומר: כתובת אשה מן התורה. ומי אמר רבן שמעון בן גמליאל הכי? והתניא: כסף ישקול כמוהר הבתולות - שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה, מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה; רבן שמעון בן גמליאל אומר: כתובת אשה - אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים! איפוך. ומאי חזית דאפכת בתרייתא? איפוך קמייתא! הא שמעינא ליה לרבן שמעון בן גמליאל דאמר: כתובת אשה מדאורייתא; דתנן, רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לה ממעות קפוטקיא. ואי בעית אימא: כולה רבן שמעון בן גמליאל היא, וחסורי מיחסרא והכי קתני: מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה, כתובת אלמנה - אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים, שרבן שמעון בן גמליאל אומר: כתובת אלמנה - אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים

תוספות מסכת כתובות דף י עמוד א

אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תיקנו כו' - משמע דכתובה דרבנן וכן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) גבי אין לה כתובה קאמר מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כו' **אלמא סתמא דהש"ס סבר דכתובה דרבנן, וקשה דנהגו לכתוב בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ואור"ת דסמכינן ארשב"ג דמתני' דפרק בתרא (דף קי:)** דמייתי לה נמי בסמוך דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא דקסבר כתובה דאורייתא וקי"ל כרשב"ג במשנתנו **ועוד אור"י דלא קיימא לן כר"נ** דאשכחנא רב אשי דהוא בתראה דפליג עליה כדמתרץ לקמן ברייתא (דף יב.) תני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים אלמא דחייש לשמא משקר ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן פי' רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אשי פליג אדרב נחמן והא דאמרינן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) מ"ט תקינו רבנן כתובה ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינן כגון באלמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ תקינו שלא יהא לה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה.

שיטה מקובצת מסכת כתובות דף י עמוד א - שיטה ישנה

וז"ל שיטה ישנה... ומכל מקום שמעינן מהכא דכתובה דרבנן כיון דרב נחמן שהוא בתרא הכי ס"ל וכן משמע בהאשה רבה וקשה דנהגו לכתוב בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ואומר ר"ת דסמכינן ארשב"ג דמתני' דפ' בתרא ומייתי לה בסמוך דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא דקסבר כתובה דאורייתא וקי"ל כרשב"ג במשנתינו. כן כתבו בתוספות **ויש לי לומר דלאו משום דס"ל לר"ת דהלכה כרשב"ג כתב כן אלא דפריש דהעולם נהגו לכתוב כן בכתובה כדי להחמיר בדיני הכתובה כדיני העולם וסמכו אדרשב"ג ואי לאו הא דרשב"ג לא היו כותבין כן אפילו כדי להחמיר כיון דליכא מ"ד הכי ודוק שכתב דסמכינן אדרשב"ג דמתני' וכו' ולא קצר ופסק להדיא כרשב"ג.**

תוספות מסכת סוטה דף כז עמוד א

איש איש לרבות אשת חרש וכו' - נראה דעיקר קרא לא איצטריך אלא לאוסרה לבעל ולבועל ע"י קינוי זה אבל משום לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא דהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל דאמר בפרק בתרא דכתובות (דף קי:) כתובת אשה דאורייתא לאו ממש דאורייתא אלא אית ליה סמך מדאורייתא כדאמרינן התם בפ"ק (דף י.) מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה אלא תנא דנקט כתובה מילתא אגב אורחיה קמ"ל דעוברת על דת צריכה התראה להפסיד כתובתה.

שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן קפב

שאלת כתובת אשה אם היא מן התורה או מדרבנן ונסתפקת בזה לפי שמצאת בקצת נסח כתובו'. בכתובת בתולה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ובאלמנה דחזו ליכי סתם ורצית לעמוד על בירור הדברים:.... **והיוצא מכל זה הוא שכתובת אשה היא מדבריהם ואין לה אלא כסף מדינה בין בתולה במאתים שלה בין אלמנה במנה שלה וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל. ומה שנראה בפ' החובל (פ"ט ע"ב) דכתובה עשרים וחמשה היא מדאורייתא לאו דוקא אלא שעיקר תקנה שתקנו מאתים לבתולה שהם חמשה ועשרים מכסף דומה למה שאמרו (תענית כ"ח ע"ב) הלל דראש חדש לאו דאורייתא ומשמע דשאר ימים ואפי' דחנוכה דאורייתא ואינן דאורייתא שאפי' חנוכה עצמה דרבנן היא וכ"ש הלל דידה. **אלא דאורייתא לאו דוקא אלא דעיקר תקנה קרי דאורייתא אפי' דרבנן.****

רא"ש מסכת כתובות פרק א סימן יט

יט מדקאמר חכמים תקנו לבנות ישראל מאתים משמע דכתובה דרבנן דקי"ל כרב נחמן בדיני ... כל
הגאונים הסכימו דכתובת אשה מדרבנן וגובין לה חמשין כסף סלע מדינה שמינית של סלע צורי
וראיתי מפרשים דאפילו הרגילו לכתוב דחזו ליכי מדאורייתא מודו דכתובת אשה דרבנן וחכמים
תקנו חמשים כסף מדאורייתא פירוש משקלים האמורים בתורה משום שלא תהא קלה בעיניו
להוציאה ואסמכה אקרא דכמוהר הבתולות מ"ה = משום הכי = נהיגי למיכתב דחזו ליכי
מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון דמדרבנן היא לא תגבה אלא נ' סלע מדינה ודברים של טעם
הם והכותב כסף זוזי מאתן דחזי ליכי לא הפסיד:

כתובה

דרבנן

Hybrid- Commitment is Diorayta, the money is diraba

דאורייתא

Rosh- we're mitakein diorayta style currency

Tashbetz- the takana is so fundamental, that it's called like a diorayta

Shitta yeshana- we've adopted Rashbag because we want to treat it like it's diorayta, even though it's not.

The Actual Monetary contract

Manifestation of commitment to the relationship

דרבנן

דאורייתא

מרדכי - כתובה דאורייתא, והשיעור אסמכתא

מרדכי מסכת כתובות הגהות מרדכי פרק שני דייני רמז שיב

יגיד לנו המורה אם כתובת אשה דאורייתא או דרבנן וכמה שיעורה. תשובה-

...ובירושלמי משמע להדיא דאף תנא קמא סבירא ליה כתובה דאורייתא ... ואין

להקשות הא אמרינן פ"ק דכתובות ומוהר הבתולות כזה מכאן סמכו לכתובת אשה

דאורייתא מכלל דרבנן היא וקרא אסמכתא י"ל דכתובה דאורייתא מדכתיב כמוהר

הבתולות וקראה תורה כמוהר ושיעורא אסמכתא היא השתא לפי הירושלמי תנא

קמא ורשב"ג סבירא להו דאורייתא

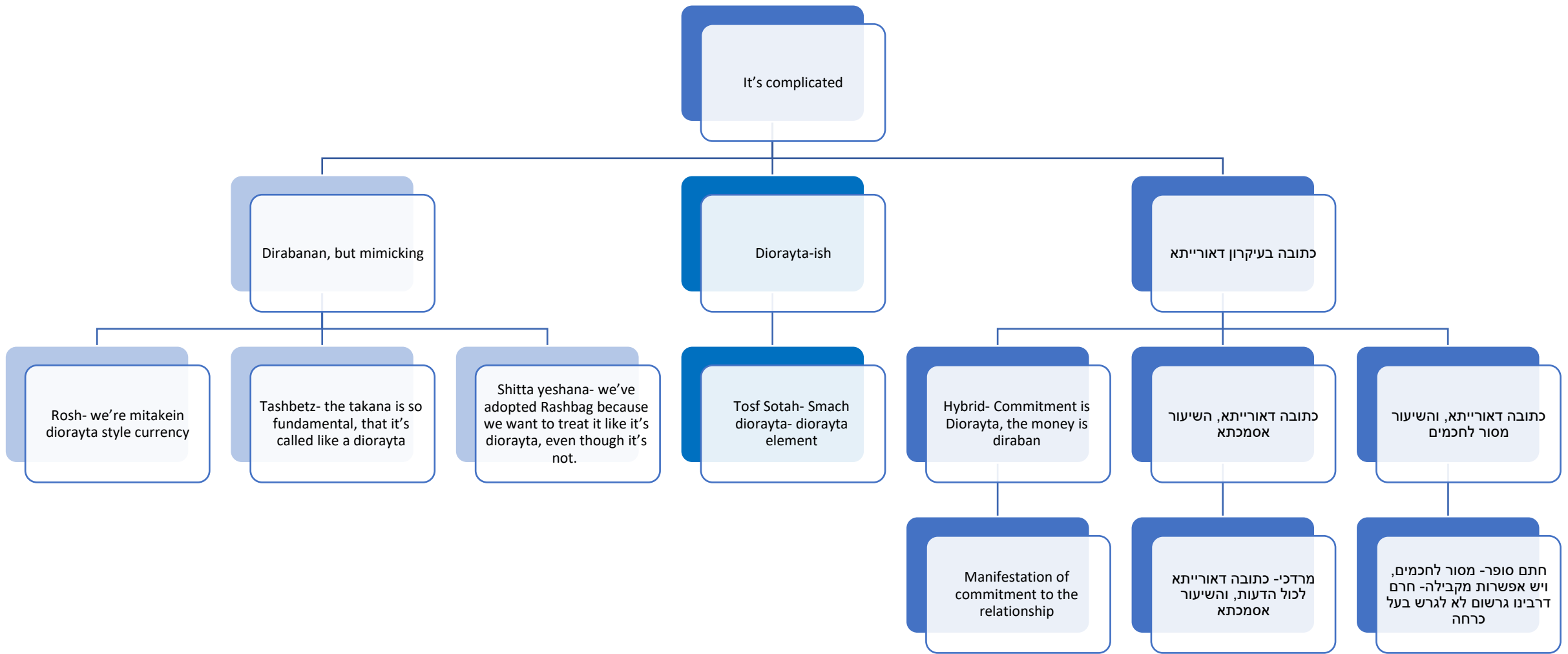
חתם סופר מסכת כתובות דף י עמוד א

חכמי' תקנו להם לבנות ישראל עמ"ש מרדכי סוף מסכת כתוב' באריכות נפלא ועיקר הכל נלע"ד להכריע בדבריו דודאי מן התורה ליתן לה שום מוהר ומסרן הכתוב לחכמים ושיערו ז"ל שהטעם משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וכל מה שראו לתקן בזה שע"כ לא תהא קלה בעיניו להוציאה הכל הוא מן התורה הנמסר לחז"ל כמו מלאכת חה"מ בדבר שאינו אבד וכה"ג טובא ועמ"ש בזה בס' נחלת שבעה ומ"ש נ"ל וא"ש דכתבי' דחזי ליכי מדאורייתא דכל מה שראו חז"ל בענין זה הכל הוא מן התורה

והנם יש לעיי' קצת בזה"ז אי עדיין הוא מן התורה והוא לפמ"ש רא"ש בתשו' ופסקו בש"ע ריש הלכות גטין דהמגרש אשתו ואין לו לשלם כתובתה תהי' עליו חוב בעלמא ואין לנו לעכב הגירושי' בשביל זה וא"כ אכתי תהי' קלה בעיניו...נ"ל באמת דמשום כן תקן רגמ"ה חרם שלא לגרש בע"כ ותקנה זו נתפשטה בכל ישראל כמ"ש בתשו' הר"ן הארכתי בתשובה בזה והיינו מטעם הנ"ל כיון דעכשיו כל עיקר סמיכות דעתה הוא אמטלטלין ויכול הוא להבריחם ולגרשה אח"כ והכתובה תהי' עליו חוב ויהי' קלה בעיניו להוציאה ע"כ תקן בחרמו שלא לגרש בע"כ, וא"כ יש לנו להסתפק אם גם בזה"ז דלא שייך טעם דקלה בעיניו שהרי חרם דרגמ"ה רביע עלי' אם כתובה דאורי' או לא, ויש לעיין בזה: [מהדו"ת"נ]

חתם סופר מסכת כתובות דף י עמוד א

חכמי' תקנו להם לבנות ישראל וכו'... הכא מעיקרא כך התנו חכמים שלא תהי' ההתחייבו' אלא ע"מ שלא יטעון פ"פ אבל אם יטעון כן יהי' פטור מלשלם - ופריך א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן ר"ל כיון שהקפידו שלא תהי' קלה בעיניו להוציאה, ואם בועל אשה אשר היא קלה בעיניו להוציאה עשו בעילתו כבעילת זנות, א"כ אכתי במשפחת דורקטי שאין לה דמים או כהאי גוני בוגרת ומוכת עץ לר"ח תהי' בעילתו הראשונה בעילת זנות שהרי אם ירצה יטעון פ"פ ויוציאה בלי כתובה ומה נעשה לאותה בעילה ומשני חזקה ר"ל אותה בעילה אינה קלה בעיניו בלאו הכי משום דחזקה אין אדם טורח וכו' ובזה מיושבי' כמה ערעורי' ודקדוקי'.

נפקא מינא

כתובת מפותה

רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק א הלכה ג

המפותה שלא רצת להנשא למפתה, או שלא רצה אביה ליתנה לו, או שלא רצה הוא לכנוס, הרי זה נותן קנסה והולך ואין כופין אותו לכנוס, ואם רצו וכנסה אינו משלם קנס **אלא כותב לה כתובה כשאר הבתולות**. אבל האנוסה שלא רצת היא או אביה להנשא לאונס הרשות בידם ונותן קנס, רצת היא ואביה ולא רצה הוא כופין אותו וכונס ונותן קנס שנ' +דברים כ"ב כ"ט+ ולו תהיה לאשה הרי זו מצות עשה, אפילו היא חגרת או סומה או מצורעת כופין אותו לכנוס ואינו מוציא לרצונו לעולם שנ' +דברים כ"ב כ"ט+ לא יוכל שלחה כל ימיו הרי זו מצות לא תעשה.

משנה למלך הלכות נערה בתולה פרק א הלכה ג

והנראה אצלי דטענת הרמב"ן היא דאי אמרת בשלמא דאיכא שום כתובה מה"ת ניחא דהכא גזירת הכתוב היא שזה המפתה יכתוב לה כתובה כדין כל נושא בתולה מאחר שהיתה בתולה וקנס הוא שקנסה אותו תורה אלא אי אמרת דליכא מה"ת שום כתובה לשום אשה היכי קאמר הכתוב מהור ימהרנה לו דהא לכיא כתובה מה"ת כלל והרא"ם תירץ דרש"י סבר דכתובה מה"ת ובזה אתי שפיר שקנסו הכתוב שיכתוב לה כתובה ככתובת הבתולות. וכל זה ניחא לדעת רש"י שסובר דכתובה דאורייתא. **אך לדעת רבינו דס"ל דכתובת אשה מד"ס** וכמ"ש לעיל בפ"י מהלכות אישות דין ו' **מנא ליה דכתובת מפותה היא מאתים ככתובת הבתולה**. ואולי נאמר דאף למ"ד דכתובת אשה דרבנן דריש ליה לקרא כדדריש ליה רש"י ז"ל... ה"נ נימא נהי דליכא כתובה מן התורה מ"מ המנהג היה דכל הנושא בתולה היה כותב לה כתובה ולזה בא הכתוב גבי מפתה דאף שהיא בעולה שיכתוב לה כתובה כמו שהוא המנהג לכתוב לבתולות כיון שהיא בעולת עצמו. וע"כ קרא כי אתא לומר שיכתוב לה כתובה הוא שיכתוב לה כתובה כבתולות. דאי שיכתוב לה כתובה כמו שהיו נוהגין לכתוב לאלמנה לא איצטריך קרא וכי בשביל שהוא בעלה לא יכתוב לה כתובה. וע"כ קרא כי אתא לומר שיכתוב לה כתובה כמו שהיו נוהגין לכתוב לבתולות. והשתא רבינו ז"ל גמר מינה לדידן דאית לה לבתולה מאתים מתקנת חכמים המפותה יש ככתובת הבתולות:

זמן חיוב הכתובה (אירוסין או נשואין)

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף פט עמוד ב

אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה? אילימא מהא: נתארמלה או נתגרשה, בין מן האירוסין בין מן הנשואין - גובה את הכל; דלמא דכתב לה! וכ"ת, אי כתב לה מאי למימרא? לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה, דאמר: שלא כתב לה אלא ע"מ שהוא כונסה.

תוספות מסכת קידושין דף סה עמוד א

ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה - **מכאן יש להוכיח דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה ואפילו לא כתב** דהא מסתמא הכא מיירי דלא כתב לה דאי כתב לה א"כ מאי מבקשין שייך למימר הכא אלא ש"מ דמיירי הכא דלא כתב לה כתובה ואפ"ה קאמר כופין אותו ליתן כתובה ובפרק הכותב (כתובות פט:) דבעי אלמנה מן האירוסין יש לה כתובה או אין לה כתובה היה יכול להוכיח מהכא אבל לא רצה שהרי לא רצה להוכיח מהאמוראין כי אם מן המשנה.

רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה יא

המארס את האשה וכתב לה כתובה ולא נכנסה לחופה עדיין ארוסה היא ואינה נשואה

שאינ הכתובה עושה נישואין, ואם מת או גרשה גובה עיקר כתובתה מבני חורין ואינה

גובה תוספת כלל הואיל ולא כנסה,

אבל אם ארס ולא כתב לה כתובה ומת או גרשה והיא ארוסה אין לה כלום ואפילו

העיקר שלא תיקנו לה עיקר כתובה עד שתנשא או עד שיכתוב, והמארס את בתו וכתב

לה כתובה ומת או גרשה כשהיא נערה כתובתה לאביה כמו שביארנו.

רא"ש מסכת כתובות פרק ה סימן ה

ה [דף נו ע"א] רבי אלעזר בן עזריה וכו' אמר שמואל הלכה כר"א בן עזריה*. כ' הרמב"ם ואין דבריו נראין דלמה לא תהא כתובת מנה או מאתים כשאר מלוה בשטר לגבות ממשעבדי נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה מ"מ שטר גמור הוי לענין מנה או מאתים ואף על גב דאמרי' בפירקין דלעיל (דף מד א) והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין מיירי דחזר וכתב לה בשעת נשואין דאמרינן אחולי אחליה לשיעבודא קמא ונתרצה לגבות מזמן הכתוב בשטר בין עיקר בין תוספת ועוד משמע דגובה מן האירוסין ממשעבדי נמי כמו מן הנשואין:

רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ז

וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואחר כך יהיה מותר באשתו, והחתן נותן

שכר הסופר, וכמה הוא כותב לה, אם היתה בתולה אין כותבין לה פחות ממאתים

דינרים, ואם בעולה אין כותבין לה פחות ממאה דינרים, וזה הוא הנקרא עיקר

כתובה, ואם רצה להוסיף לה אפילו ככר זהב מוסיף, ודין התוספת ודין העיקר אחד

הוא לרוב הדברים, לפיכך כל מקום שנאמר בו כתובה סתם הוא העיקר והתוספת

כאחד, וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה.

